

Virtue as a Tool for the Development of Legal Awareness of Public Servants in the Conditions of Public Service Reforms

UDC: 35.076.5(045)

DOI: <https://doi.org/10.15421/152356>

Korchak Nataliia

Dr.Sc., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-7702-2636>, nkorchak15@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Abstract

The author has analyzed virtue as a tool for the development of the legal awareness of public servants in the system of professionalization of public service, which determines its norms of behaviour and forms a lawful model of career development in the system of professionalization of public service. The study of virtue is conducted by scientists in the field of legal science. However, today this term has a different contextual approach in the legislation and is widely used in public management and administration: as an evaluative characteristic of the activity of a state authority; as a requirement for a competition and a candidate-participant; as a criterion of compliance with the position in the civil service; as a preventive tool in the fight against corruption through the introduction of a declaration of virtue of state and public servants and officials of local self-government; as a test of virtue; as a test of virtue in the system of professionalization of the civil service. The author concludes with the legalization of virtue as a moral category (i.e. the consolidation of moral duty as a legal duty) into a positive legal obligation of public servants in the authorities. With this purpose, the author of the article applies such methods as analysis, synthesis, induction, deduction, abstraction, specification, and generalization. The author sees the solution to the problem of the development of legal awareness of public servants through the principle of virtue, legally established ethical regulators of behaviour and standards of moral values of the EU, the growing role of two institutions - the National Agency on Corruption Prevention and the National Agency of Ukraine on Civil Service in the institutionalization of standards of virtue.

Keywords: public/state employees, legal awareness, virtue, moral values of the EU, legal culture, prevention of corruption, legalization of virtue, professionalization of civil service, civil service reform

Доброчесність як інструмент розвитку правосвідомості публічних службовців в умовах реформування державної служби

Корчак Наталія

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Анотація

Автором здійснено аналіз доброчесності як інструменту розвитку правосвідомості публічних службовців в реформування державної служби, що визначає його норми поведінки і формує правомірну модель кар'єрного розвитку в системі професіоналізації державної служби. Здебільшого дослідження доброчесності проводиться науковцями у сфері юридичної науки. Однак сьогодні даний термін має різновекторний контекстний підхід у законодавстві і широкоживаний в публічному управлінні та адмініструванні: як оціночна характеристика діяльності державного органу влади; як вимога до конкурсу та кандидата-учасника конкурсу; як критерій відповідності посади на державній службі; як превентивний засіб у боротьбі з корупцією через запровадження декларації доброчесності державних та публічних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; як перевірка на доброчесність; як сукупність етичних принципів та визначених законом правил на державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування; як інструмент розвитку правової свідомості та правової культури публічних службовців. Автор робить висновок про юридизацію доброчесності як етичної категорії (тобто закріплення морального обов'язку як юридичний) в позитивний юридичний обов'язок публічних службовців в органах влади. З цією метою автор статті застосовує такі методи як аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, узагальнення. Розв'язання проблеми розвитку правосвідомості публічних службовців автор вбачає через принцип доброчесності, законодавчо встановлених етичних регуляторів поведінки та стандартів моральних цінностей ЄС, зростання ролі двох інституцій – Національного агентства з питань запобігання корупції та Національного агентства України з питань державної служби в інституалізації стандартів доброчесності.

Ключові слова: публічні/державні службовці, правосвідомість, доброчесність, моральні цінності ЄС, правова культура, запобігання корупції, юридизація доброчесності, професіоналізація державної служби, реформування державної служби

Стаття надійшла / Article arrived: 27.11.2023

Схвалено до друку / Accepted: 28.12.2023

Вступ.

Реформування державної служби та органів публічної влади в Україні завжди супроводжується не лише здобутками, а й певними проблемами. Останні особливо посилюються в умовах воєнного стану в Україні, частих кадрових змінах на публічній чи державній службі та в зв'язку з неефективною державною антикорупційною політикою. Здаються недосяжними заходи, які маємо виконати відповідно до міжнародних зобов'язань на кандидатство в члени Європейського Союзу, які б сприяли б підвищенню правосвідомості, правової культури всього українського суспільства та публічних службовців, зокрема. Однак на думку українців, викорінення явищ недоброчесності в органах публічної влади в умовах війни носить, здебільшого, формальний характер, що негативно впливає на розвиток суспільних відносин та членів суспільства. Тож тема нашого дослідження є особливо актуальною. В сучасній науці науковій думці переважно дискутувалися питання терміну «доброчесність», її різновиди в різних сферах діяльності – праві, публічному управлінні, політиці. Вони стали предметом дискусій, окремих наукових праць з філософії, державного управління, психології, соціології, освіти, праві тощо. Проведений нами аналіз публікацій із проблематики дає підстави зазначити, що питання професійної етики і доброчесності публічних службовців, формування кодексів поведінки службовців, упровадження етичних стандартів поведінки, створення системи доброчесної публічної служби з урахуванням етичних вимірів соціальних перетворень активно розглядаються сучасними українськими вченими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Даній проблематиці присвятили свої дослідження Т. Аболіна, В. Бігун, Ю. Битяк, Т. Василевська, В. Олуйко, О. Пархоменко-Куцевіл, Л. Прудиус, Н. Сорокіна, О. Сердюк, М. Рудакевич, М. Рогожа та інші. Вагомий внесок зробили такі дослідники як: О. Бандура, В. Бліхар, М. Братасюк, М. Вегеша, О. Гвоздік, С. Головатий, М. Гультай, В. Демиденко, А. Джуська, С. Жуков, Ю. Констанкевич, М. Костицький, І. Кушнір, В. Писанець, А. Приходько, П. Рабінович, М. Рудакевич, О. Скрипнюк, О. Фатхутдінова, К. Хлабистова, К. Чеченко, Н. Шаптала, Ю. Шемшученко та ін.

Наразі залишились малодослідженими питання аналізу феномену доброчесності як інструменту розвитку правосвідомості публічних службовців в умовах реформування та професіоналізації державної служби. А це,

у свою чергу, засвідчує актуальність нашого дослідження в межах даної публікації.

Дослідження феноменів «правосвідомість» та «правова культура» характерним є у сфері права, публічного управління та адміністрування. Дослідники акцентувалися на таких проблемах як: теоретико-методологічне обґрунтування (О. Аграновська, Г. Балюк, Ю. Догадайло, В. Зенін, В. Каминська, М. Кейзеров, Н. Козюбра, Л. Кузьменко, В. Оксамитний, О. Ратінов та ін.); особливостях управління службовою кар'єрою в публічній сфері (Л. Біла-Турінова, Р. Ботвінов, В. Ємельянов, С. Загороднюк, Т. Костова, В. Кунст, Б. Лека, Г. Назарова, С. Хаджирадєва, О. Хорошенюк та ін.); технологіях та методах управління розвитком кар'єрного потенціалу державних службовців (О. Антонова, О. Воронов, Н. Ларіна, О. Пархоменко-Куцевіл, А. Рачинський, М. Рудакевич, В. Олуйко, С. Чала, Н. Черненко, І. Шпекторенко та ін.); організаційно-правовому забезпеченні та регулюванні розвитку професійної кар'єри державних службовців в Україні (Н. Алюшина, К. Ващенко, С. Дубенко, А. Заболотний, Н. Каминська, Т. Мотренко, Н. Нижник, О. Оболенський, Ю. Піжук, В. Сороко, І. Сурай, О. Сушинський та ін.) тощо.

Незважаючи на велику кількість наукових доробок проблема правосвідомості в контексті розвитку доброчесності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування не достатньо вивчена.

Метою цієї статті є комплексний аналіз феномену доброчесності як принципу розвитку правосвідомості публічних службовців в процесі реалізації сучасних реформ та професіоналізації державної служби.

Результати дослідження.

Здебільшого дослідження доброчесності здійснювали наукові у галузі права. Однак в останні роки українські вчені розширили діапазон вивчення питання доброчесності у сфер знань 281 «Публічне управління та адміністрування» та в галузі науки з державного управління. Сьогодні ми зустрічаємо наукові розвідки, в яких доброчесність розглядається як складовий елемент антикорупційної державної політики у контексті розкриття морально-етичних критеріїв; як принцип службової діяльності, процедурних аспектів у сфері публічного управління та адміністрування; принцип функціонування органу влади, установи організації; принцип для відбору кандидатів на державну службу або службу в органи місцевого самоврядування.

Таким чином, ми спостерігаємо за розвитком міждисциплінарного підходу у галузі права та державного управління, що

зумовлює необхідність вивчення різноманітних характеристик особливостей доброчесності як принципу розвитку правосвідомості публічних службовців.

Запровадження моделі поведінки публічного/державного службовця на принципах доброчесності є одним із пріоритетів реформи державної служби. Про це свідчить нормативне закріплення доброчесності як одного із принципів державної служби в законодавстві України. Під нею законодавець розуміє спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень (Про державну службу, 2015, п. 5 ч. 1 ст. 4).

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про державну службу» державний службовець зобов'язаний дотримуватися не тільки принципів державної служби, але й правил етичної поведінки. Таким чином, закономірним є питання про взаємозв'язок доброчесності та етики на державній службі.

Розглядаючи питання про етику державного службовця, зазначимо, що вони є одним із потужних антикорупційних засобів, а її етичні протидії сформульовані в Розділі VI «Правила етичної поведінки» Закону України «Про запобігання корупції» (Про запобігання корупції, 2014). Також доцільно наголосити, що саме в цьому законі встановлено підстави та порядок притягнення до відповідальності за їх порушення, що є правовою основою для застосування в кодексах чи стандартах професійної етики. Питання про етику державного службовця окреслено в техніко-юридичному формулюванні загальних правил встановлення конкретних вимог (додержання вимог закону та етичних норм поведінки; пріоритет інтересів; політична нейтральність; неупередженість; компетентність і ефективність; нерозголошення інформації; утримання від незаконних рішень чи доручень). Саме цих правил необхідно дотримуватись під час виконання службових чи представницьких повноважень в органах влади.

По-перше, самі ці, перераховані вище вимоги визначають стандарти етичної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та прирівняних до них осіб. По-друге, підвищення рівня доброчесної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування неможливе без встановлення загальнообов'язкових правил етичної поведінки. Останнє передбачає дотримання морально-етичних цінностей, що є невід'ємною поведінковою складовою державного службовця.

У словниках та довідникових виданнях зафіксовано, що доброчесність – здатність бути чесним і мати стійкі моральні принципи; доброчесність – це дотримання набору моральних або етичних принципів: доброчесність – поведінка та дії, що відповідають набору моральних чи етичних принципів і стандартів, схвалених на рівні індивідів та інституцій (Камінська, 2023).

У сучасному словнику з етики поняття «доброчесність» ототожнюється з поняттям «чеснота», де останнє розглядається як «позитивна моральна якість, зумовлена свідомістю та волею людини, яка є узагальненою стійкою характеристикою людини, її способу життя, вчинків; якість, що характеризує готовність і здатність особистості свідомо й неухильно орієнтуватись у своїй діяльності та поведінці на принципи добра і справедливості» (Камінська, 2023, с. 36).

Для нас сьогодні актуальним є судження відомого античного філософа Сократа про доброчесність як здатність керувати своїми переконаннями та протистояти хибним думкам інших людей, оскільки вона напряду залежить від знань та є свідомим і відповідальним ставленням індивіда до способу свого життя, моральної поведінки (Лис, 2008, с. 27). Тому не випадково, що і тлумачення слова «доброчесність» розкривається через категорії моральної чистоти і чесності (Білодід, 1970-1980, с. 326), чим безпосередньо впливає на розвиток правової свідомості в них.

Наразі доброчесність, як відображення морально-етичної складової діяльності публічного службовця (Сорокіна, 2017, с. 39-40; Прудіус, 2016, с. 67), є елементом його правового статусу та одним із компонентів проходження державної служби. В Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, створення професійної державної служби не може бути здійснено без доброчесних та етичних державних службовців (Алюшина та ін., 2020, розділ «Державна служба та управління людськими ресурсами»). В основу реформування державної служби в Україні покладена модель розвитку правової свідомості державної службовця та посадової особи місцевого самоврядування в умовах реформування державної служби, а сприяння доброчесності – одна із її складових (Алюшина та ін., 2020, с. 56-57).

У контексті вищевикладеного першорядного значення набувають міркування давньогрецького філософа Аристотеля щодо мети етики як не просто знання про доброчесність, а доброчесне вчинення. На його переконання, доброчесність

формується у діяльнісному ставленні до світу, у реальному досвіді спілкування (Коцура та ін., 2016, с. 9).

Оскільки принцип доброчесності є основою антикорупції, нормативно-правовим підґрунтям стандартів доброчесності став прийнятий 14 жовтня 2014 року Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-УП. Моніторинг та контроль за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб (дотримання стандартів доброчесності) здійснює Національне агентство з питань запобігання корупції як (далі – НАЗК). Саме цей орган запобігає корупції та сприяє формуванню доброчесності і нульової терпимості до корупції в державі та суспільстві, вільного від корупції бізнесу (Стратегія розвитку, 2017, п. 4.2 «Місія» розділу 4 «Стратегія»).

Під стандартами доброчесності доцільно об'єднати правила, що пов'язані із:

- запобіганням одержанню неправомірної вигоди або подарунків (ст. 22-24 Закону);
- обмеженнями щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 25 Закону);
- обмеженнями після припинення діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави, місцевого самоврядування (ст. 26 Закону);
- обмеженнями щодо спільної роботи близьких осіб (ст. 27 Закону);
- запобіганням та врегулюванням конфлікту інтересів (ст. 28-36 Закону);
- дотриманням етичної поведінки (ст. 37-44 Закону);
- контролем та перевіркою декларацій (ст. 511-3 Закону);
- моніторингом способу життя суб'єктів декларування (ст. 514 Закону).

Спеціальним антикорупційним інструментарієм інституалізації стандартів доброчесності є: 1) погодження антикорупційних програм (ст. 19 Закону); 2) облік та оприлюднення декларацій через Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 47 Закону); 3) заборони на одержання пільг, послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування (ст. 54 Закону); 4) антикорупційна експертиза (ст. 55 Закону); 5) спеціальна перевірка (ст. 56-58 Закону); 6) Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (ст. 59 Закону); 7) вимоги щодо

прозорості та доступу до інформації (ст. 60 Закону).

Задля забезпечення стандартів доброчесності НАЗК: а) затвердило Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (Методичні рекомендації, 2023); б) розробило типові схеми розгляду повідомлень про можливі факти вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, визначених положеннями Закону України «Про запобігання корупції» (НАЗК візуалізувало алгоритм, 2021); в) здійснює координацію та методичне забезпечення діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) (Методичні рекомендації, 2017; Порядок надання згоди, 2020).

Не слід забувати, що забезпечення стандартів доброчесності передбачає швидке, ефективне і неупереджене реагування НАЗК на факти виявлених порушень антикорупційного законодавства шляхом: внесення припису керівнику органу, підприємства, установи, організації щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності; складення протоколу про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією; затвердження обґрунтованого висновку, який надсилається іншим спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Важливу роль відіграє популяризація стандартів доброчесності. НАЗК здійснює системне запровадження проведення освітніх заходів щодо моделей доброчесної поведінки у ситуаціях із можливими корупційними ризиками. Зокрема, розроблені та запроваджені навчальні онлайн-курси «Антикорупційні програми органів влади», «Декларуй добро Чесно!» та «Конфлікт інтересів: треба знати! Від теорії до практики». Новим програмним напрямом НАЗК є Офіс розбудови доброчесності, який відповідає за просвітницьку та навчальну діяльність, а також взаємодію з громадянським суспільством. Задля поширення знань про викривачів корупції, 4 лютого 2021 року Мінцифра та НАЗК презентували навчальний курс «Викривач у законі».

Створення системи доброчесної та професійної державної служби, окрім організаційно-правових аспектів, включає в себе: підтримання доброчесності та об'єктивності офіційних політичних і адміністративних рішень; пошуку балансу через виявлення ризиків для добропорядності службових осіб; заборону не-прийнятних форм конфліктів; управління конфліктними ситуаціями; врегулювання конфліктних ситуацій.

Правосвідомість є одним з видів суцільної свідомості особистості (поряд із політичною, екологічною, економічною та іншими видами). Відтак, як якість особистості, правосвідомість залежить від функціонування в суспільстві права і водночас впливає на процес правотворчості в ньому, пронизує основні сфери особистості – когнітивну, емоційно-вольову. Зокрема, доробок науковців дає підстави для здійснення компонентно-структурного аналізу сутності правосвідомості особистості. Так, до найбільш суттєвих складників доцільно відносити наступні: правову ідеологію, яка відбиває правову дійсність за допомогою теорій, ідей, уявлень особистості і правову психологію, що базується на правових почуттях, правових навичках і звичках, тобто при задіяності емоцій і почуттів особистості, пов'язаних з елементарними знаннями правових фактів, явищ та їх оцінкою. Тому розвиток правосвідомості формується та розвивається на принципах доброчесності, які виступають інструментом у реформуванні сучасної державної служби та вдосконаленні професіоналізації публічних службовців.

Забезпечення розвитку правосвідомості публічних службовців та професійної, ефективної та доброчесної державної служби, дозволяє усунути «в зародку» більшість тих причин, які обумовлюють корупцію (Хавронюк, Калітенко, & Калмиков, 2019, с. 112). У повній мірі можна стверджувати, що, зокрема, дотримання стандартів доброчесності є чинником обмеження зростання рівня корупції в Україні в цілому.

Отже, реформа державної служби значною мірою визначає успіх й інших реформ, результати яких безпосередньо залежать від якості рішень державних органів. Запобігання корупції пов'язано передусім із підвищенням рівня доброчесності. Саме НАЗК працює над підвищенням цих стандартів і постійно нагадує про необхідність їх дотримання.

Вважаємо, що питання доброчесності як поняття, категорія, явище тощо – це питання цілей та цінностей у демократичному суспільстві, якісних соціальних змін в етичному вимірі, а також розвитку знань і формування вмінь. Важливу роль в інституалізації правил (стандартів) доброчесності наразі відіграє профільна інституція – Національне агентство з питань запобігання корупції.

Проблематика етичного та юридичного вимірів добросовісності державного службовця тісно пов'язані з питаннями співвідношення та взаємодії моралі і права в системі правового регулювання. У контексті нашого дослідження

правила професійної етики варто розглядати як юридизацію моральних якостей, цінностей та зобов'язань державного службовця. І саме через упровадження правил етичної поведінки держава намагається стимулювати мотивацію до правомірної (доброчесної) поведінки.

При цьому державний службовець має усвідомлювати необхідність керуватись у своїй діяльності системою цінностей, принципів, норм і установок, визначених як у відповідних нормативно-правових актах, так і зафіксованих у кодексах чи стандартах професійної етики.

В основі якісної характеристики поведінки державного службовця лежить поєднання доброчесності та етика. Таке поєднання є підґрунтям для формування не лише корпоративної, а також правової культури, правосвідомості на державній службі в цілому.

Висновки.

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що на сьогодні в Україні діють норми, які формують етичні норми поведінки державних службовців. Разом із тим існують проблеми їх реалізації та забезпечення доброчесності як основи розвитку сучасної системи публічного управління.

Аналізуючи сучасні підходи щодо трактування доброчесності, визначили, що вони зумовлені закріпленими міжнародними та європейськими стандартами, судовою практикою і доктринальними джерелами. Ми погоджуємося з думками науковців, що вузьке розуміння цього поняття стосується лише конкретних сфер суспільного, державного й особистого життя й відзначається практико-орієнтованою спрямованістю. А більш поширеним є широке розуміння доброчесності, що містить морально-етичні та правові складові, зокрема принципи й стандарти поведінки, правосвідомість чесності як позитивні моральні якості, зумовлені свідомістю та волею людини, що характеризує людину, її спосіб життя, вчинки, готовність і здатність свідомо реалізувати певні види діяльності, поведінки на засадах добра й справедливості (Камінська, 2023).

Доброчесність державного службовця – це морально-етична складова діяльності державного службовця, яка визначає «червоні» кордони його поведінки. Доброчесність у поведінці державного службовця передбачає не тільки відповідальне ставлення до виконання службових чи представницьких повноважень, але і здатність на основі аналізу та самокритичного оцінювання своєї діяльності (беручи до уваги і моральну свідомість) відповідати за її результат, бути відповідальним і обов'язковим у загальножиттєвих і ділових стосунках.

На нашу думку, з метою формування принципів доброчесності в системі державної служби доцільно запровадити посади уповноваженого з етики в органах державної влади, які забезпечать розвиток правосвідомості публічних службовців. Особи, що займають виокремлену посаду уповноваженого з етики в центральних органах виконавчої влади, координують і здійснюють методологічне керівництво уповноважених з етики підпорядкованих установ, відомств і територіальних підрозділів, закордонних

установ, місцевих виконавчих органів районних рівнів, що входять до структури даних державних органів, і підпорядковуються державному секретарю центрального виконавчого органу, а у випадках відсутності відповідальних секретарів або зазначених посадових осіб – керівнику апарату державного органу або особі яка має право призначати і звільняти з посади. Посада уповноваженого з етики буде забезпечувати не лише виконання етичних норм поведінки державними службовцями, а й виконувати роль запобігання корупції у конкретних органах влади.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Алюшина, Н., Лихач, Ю., Канавець, М., Попов, Р., Малюга, А., Шамрай, Н., Гербеда, С., Мацокін А., Чермошенцева, Н., Селіванов, С., Щербак, Н., Дівак, В., Третяченко, Г., Єрченко, Ю., Постоловська, М., Бутенко, О., & Михалик, Л. (2020). *Посібник для керівників державної служби*. Київ: ТОВ «ВІСТКА».
- Білодід, І. К. (Ред.). (1970-1980). *Словник української мови*. (в 11 тт.). (Т. 2, с. 326). Київ: Наукова думка.
- Камінська, Н. (2023). Доброчесність: соціально-правовий зміст і значення для сучасних реформ. *Філософські та методологічні проблеми права*, 2(26), 32-41. DOI: 10.33270/02232602.32.
- Коцура, В. П., Аболіна, Т. Г., Рогожа, М. М., Василькевич, Я. З., Заболотна, В. О., Коцур, В. П., & Рик, С. М. (2016). *Професійна і прикладна етика*. (Навчальний посібник). Препринт. Переяслав-Хмельницький.
- Лис, В. (2008). *Про Сократа, Данила Галицького, Фернандо Магеллана, Ісаака Ньютона, Шар-лотту, Емілі, Енн Бронте*. Київ: Грані-Т.
- Методичні рекомендації щодо діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. № 317. (2017, Липень 13). *Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції*. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0317884-17#Text>
- Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. (2023). *Національне агентство з питань запобігання корупції*. Відновлено з <https://nazk.gov.ua/uk/departament-monitoryngudotrymannya-zakonodavstva-pro-konflikt-interesivta-inshyh-obmezhen-shhodo-zapobigannyakoruptionsiyi-trashed/metodychni-rekomendatsiyi/>
- НАЗК візуалізувало алгоритм розгляду повідомлень про корупцію, які стануть у нагоді уповноваженим та викривачам. (2021, Лютий 15). *Прес-реліз НАЗК*. Відновлено з <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vizualizovalo-algorytm-rozglyadu-povidomlen-pro-koruptionsiyu-yaki-stanut-u-nagodiupovnovazhenym-ta-vykrivacham/>
- Порядок надання згоди Національним агентством з питань запобігання корупції на звільнення керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України. №100/20317. (2020, Березень 17). *Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції*. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-20#Text>
- Про державну службу. № 889-VIII. (2015, Грудень 10). *Закон України*. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
- Про запобігання корупції. №1700-VII. (2014, Жовтень 14). *Закон України*. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
- Прудіус, Л. В. (2016). Європейські стандарти доброчесної державної служби. *Кадрова політика та публічна служба*, 8(34), 65-74.
- Сорокіна, Н. (2017). Доброчесність як необхідний морально-етичний складник діяльності публічного службовця. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*, (жовтень), 39-42. Відновлено з <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/8.pdf>
- Стратегія розвитку Національного агентства з питань запобігання корупції на 2017 – 2020 роки та плани з її реалізації. № 234. (2017, Червень 22). *Рішення НАЗК*. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0234884-17#Text>
- Хавронюк, М. І. (Ред.), Калітенко, О. В., & Калмиков, Д. О. (2019). *Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики*. Київ.

REFERENCES

- About civil service. No. 889-VIII. (2015, December 10). *Law of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

- Alyushina, N., Likhach, Yu., Kanavets, M., Popov, R., Malyuga, A., Shamrai, N., Gerbeda, S., Matsokin A., Chermoshentseva, N., Selivanov, S., Shcherbak, N., Divak, V., Tretyachenko, G., Yerchenko, Yu., Postolovska, M., Butenko, O., & Mykhalyk, L. (2020). *A guide for civil service managers*. Kyiv: "VISTKA" LLC.
- Bilodid, I. K. (Ed.). (1970-1980). *Dictionary of the Ukrainian language*. (in 11 volumes). (Vol. 2, p. 326). Kyiv: Scientific opinion.
- Development strategy of the National Agency for Prevention of Corruption for 2017-2020 and plans for its implementation. No. 234. (2017, June 22). *The decision of NAPC*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0234884-17#Text>
- Havronyuk, M. I. (Eds.), Kalitenko, O. V., & Kalmykov, D. O. (2019). *Alternative report on the evaluation of the effectiveness of the implementation of the state anti-corruption policy*. Kyiv.
- Kaminska, N. (2023). Virtue: socio-legal content and significance for modern reforms. *Philosophical and methodological problems of law*, 2(26), 32-41. DOI: 10.33270/02232602.32.
- Kotsura, V. P., Abolina, T. G., Rogozha, M. M., Vasylykevich, Y. Z., Zabolotna, V. O., Kotsur, V. P., & Ryk, S. M. (2016). *Professional and applied ethics*. (Tutorial). Preprint. Pereyaslav-Khmelnitskyi.
- Lys, V. (2008). *About Socrates, Danylo Halyskyi, Fernando Magellan, Isaac Newton, Charlotte, Emily, Anne Bronte*. Kyiv: Grani-T.
- Methodological recommendations for the prevention and settlement of conflicts of interest. (2023). *National Agency for the Prevention of Corruption*. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/uk/department-monitoryngudotrymannyazakonodavstva-pro-konflikt-interesivta-inshyh-obmezhen-shhodo-zapobigannyakoruptionsiyi-trashed/metodychni-rekomendatsiyi/>
- Methodological recommendations regarding the activities of authorized units (authorized persons) on the prevention and detection of corruption. No. 317. (2017, July 13). *Decision of the National Agency for the Prevention of Corruption*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0317884-17#Text>
- NAZK has visualized the algorithm for consideration of reports on corruption, which will be useful to commissioners and whistleblowers. (2021, February 15). *Press release of NAPK*. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vizualizovalo-algoritmy-rozglyadu-povidomlen-pro-koruptionsiyu-yaki-stanut-u-nagodiupovnovazhenym-ta-vykryvacham/>
- On prevention of corruption. No. 1700-VII. (2014, October 14). *Law of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
- Prudius, L. V. (2016). European standards of honest civil service. *Personnel policy and public service*, 8(34), 65-74.
- Sorokina, N. (2017). Virtue as a necessary moral and ethical component of the activity of a public servant. *National Law Journal: Theory and Practice*, (October), 39-42. Retrieved from <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/8.pdf>
- The procedure for granting consent by the National Agency for the Prevention of Corruption to the dismissal of the head of the authorized unit (authorized person) for the prevention and detection of corruption of a state body whose jurisdiction extends to the entire territory of Ukraine. No. 100/20317. (2020, March 17). *Order of the National Agency for the Prevention of Corruption*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-20#Text>